

*Михайлишин А.І.,
Коровчук Ю.І.*

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника»
Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра міжнародних
економічних відносин

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до виконання бакалаврських робіт
для студентів спеціальності
292 «Міжнародні економічні відносини»**

м. Івано-Франківськ
2019

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА»
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ, ПОЛІТОЛОГІЇ І МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

**Кафедра міжнародних
економічних відносин**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до виконання бакалаврських робіт
для студентів спеціальності
292 «Міжнародні економічні відносини»**

**Івано-Франківськ
2019 р.**

УДК 339.5
ББК

Методичні вказівки до виконання бакалаврських робіт для студентів спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» / [уклад. Михайлишин Л.І., Коровчук Ю.І.] – Івано-Франківськ : ПП «Талья», 2019. – 49 с.

Укладач: *Лілія Іванівна Михайлишин*, д.е.н, доц.,
Юрій Іванович Коровчук, ст. викл.

Відповідальний за випуск: *Лілія Іванівна Михайлишин*, д.е.н, доц.,
завідувач кафедри міжнародних економічних відносин

Рецензенти: *Пилипів Н. І.* – д.е.н., професор, зав. кафедри теоретичної та прикладної економіки ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”;
Калініна С.П. – д.е.н., професор, проф. кафедри управління персоналом та економіки праці Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України;

Схвалено
на засіданні кафедри міжнародних економічних відносин
(протокол № 1 від «27» серпня 2019 р.)

Рекомендовано
Вченою радою факультету історії, політології і міжнародних відносин
(протокол № 1 від «29» серпня 2019 р.)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ	5
1.1. Мета та зміст процесу підготовки бакалаврської роботи	5
1.2. Основні етапи підготовки бакалаврської роботи	5
РОЗДІЛ 2. ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ	8
РОЗДІЛ 3. ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ БАКАЛАВРСЬКИХ РОБІТ	14
РОЗДІЛ 4. ПОРЯДОК ПЕРЕВІРКИ БАКАЛАВРСЬКИХ РОБІТ НА ПЛАГІАТ	19
РОЗДІЛ 5. ПОРЯДОК ЗАХИСТУ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ	20
РОЗДІЛ 6. КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ	21
ДОДАТКИ	23

ВСТУП

Завершальним етапом підготовки бакалаврів є написання бакалаврської роботи, в процесі якої підсумовуються та закріплюються теоретичні знання і практичні навички студентів, набувається досвід самостійного вирішення наукових задач, уміння використовувати в роботі сучасні досягнення науки у сфері міжнародних економічних відносин.

Бакалаврська робота — це кваліфікаційна робота студента, що містить розробку теоретичних питань та/або вирішення завдань прикладного характеру, фрагменти теоретичного або експериментального дослідження, синтезує підсумок теоретичної та практичної підготовки в рамках обов'язкового й варіативного складників освітньої програми міжнародні економічні відносини з підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти і є формою контролю набутих здобувачем під час навчання інтегрованих знань, умінь та навичок, які необхідні для виконання професійних обов'язків, передбачених відповідним стандартом вищої освіти.

Бакалаврська робота передбачає збір, систематизацію та самостійний аналіз студентом інформації про міжнародні явища і процеси, а також формування й розроблення висновків науково-практичного та прикладного характеру з проблем міжнародних економічних відносин. За результатами виконання бакалаврської роботи здобувачі вищої освіти набувають наступних компетентностей:

- Здатність до комплексного аналізу явищ і застосування набутих знань у сфері міжнародних економічних відносин;
- Знання теоретичного змісту предметної області та здатність пояснювати процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати;
- Здатність систематизувати проблемні ситуації, виявляти проблеми і ранжувати їх;
- Здатність використовувати наявні теорії, концепції, ідеї в контексті досліджуваної проблеми, аналізувати історичну ретроспективу сучасного стану теорії та практики;
- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- Здатність коректно застосовувати методи, дослідницькі прийоми та аналітичний інструментарій для вирішення поставлених завдань;
- Здатність розуміти й оцінювати цінність ідей щодо досягнення покладених цілей та планувати мобілізацію ресурсів;
- Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами, використовувати методи презентації результатів;

Дані методичні вказівки дозволять своєчасно та на належному рівні виконати, оформити та захистити бакалаврську роботу. До захисту допускається бакалаврська робота, виконана автором самостійно на основі опрацювання теоретичного й аналізу практичного матеріалу, котра містить власні висновки й пропозиції бакалавра та оформлена відповідно до встановлених вимог. Суто описові бакалаврські роботи, підготовлені лише на основі опрацювання літературних джерел або механічно переписані з нормативних документів, не оформлені належним чином, а тим більше виготовлені шляхом компіляції та плагіату, до захисту не допускаються.

РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Мета та зміст процесу підготовки кваліфікаційної роботи

Метою бакалаврської роботи є перевірка рівня професійної підготовленості студента за освітнім рівнем «бакалавр».

Для досягнення визначеної мети необхідно вирішити наступні **задачі**:

- *довести* конкретні напрями, методи, засоби організації, регулювання та управління визначеного об'єкта дослідження на основі його поглибленого вивчення;
- *визначити* напрями розвитку предмета, що обрано для дослідження;
- *розробити* комплекс дій щодо підвищення ефективності функціонування предмета, що обрано для дослідження.

Практична спрямованість бакалаврської роботи орієнтує студента на виділення практичної проблеми, у вирішенні якої виявляє зацікавленість конкретний реальний господарський суб'єкт. Практична складова робить проведене дослідження необхідним і дозволяє оцінити ефективність його результатів через розрахунок окремих економічних показників.

Бакалаврська робота повинна бути:

- реальною – відобразити рішення сучасних проблем, пов'язаних з функціонуванням системи дослідження та її підсистем, мати теоретичне і практичне значення;
- актуальною – повинна бути присвячена дослідженням і розробкам, що відносяться до сучасних проблем розвитку відповідної галузі, що мають особливу важливість на сучасному етапі;
- інформативною – повною мірою відображати дослідження, проведене на високому теоретичному і практичному рівні на основі фундаментальної загальнонаукової та конкретно-наукової методології.

Бакалаврська робота є кваліфікаційним документом, на підставі якого Екзаменаційна комісія визначає рівень теоретичної підготовки випускника, його готовність до самостійної роботи за фахом, приймає рішення про присвоєння відповідної кваліфікації.

1.2. Основні етапи підготовки бакалаврської роботи

Процес підготовки і захисту бакалаврської роботи складається з декількох взаємозалежних етапів.

– підготовчий – вибір здобувачем напрямку (тематики) дослідження, призначення завідувачем випускової кафедри спільно з керівником проектної групи (гарантом) відповідної освітньо-професійної програми наукових керівників, остаточне (кінцеве) формулювання теми бакалаврської роботи, складання і затвердження індивідуальних завдань для виконання бакалаврської роботи та проходження виробничої практики;

– творчий – безпосереднє виконання здобувачем вищої освіти затвердженого індивідуального завдання відповідно до встановленого рішенням випускової кафедри регламенту, перевірка розділів (частин) кваліфікаційної роботи науковим керівником;

– прикінцевий – перевірка унікальності тексту на плагіат та попередній розгляд (передзахист) результатів роботи комісією;

– заключний – підготовка доповіді та ілюстративних матеріалів (презентації) до

захисту кваліфікаційної роботи перед ЕК, безпосередній захист, оголошення результатів захисту (оцінки) одним з членів ЕК.

Вибір теми – важливий момент у написанні бакалаврської роботи. Назва теми роботи повинна бути, по можливості, короткою, відповідати обраній спеціальності. Вибір теми повинен бути обумовленим з урахуванням індивідуальних здібностей студента, логічним продовженням попередніх наукових досліджень (рефератів, курсових робіт та ін.). Тему бакалаврської роботи студент обирає самостійно з урахуванням індивідуальних схильностей та творчих спроможностей. Студент має право запропонувати власну тему дослідження, якої немає у переліку тем, що запропоновані провідною кафедрою.

Тема бакалаврської роботи узгоджується з науковим керівником, розглядається та затверджується на засіданні відповідної кафедри. Самостійна зміна теми наукової роботи не дозволяється. Науковий керівник допомагає зі складанням плану дослідження, дає завдання на бакалаврську роботу, складає графік її виконання. Назва кваліфікаційної роботи повинна бути, по можливості, короткою, відповідати спеціальності і по суті вирішеної науково-практичної задачі, вказувати на мету дослідження і його завершеність. Тема бакалаврської роботи закріплюється на підставі особистих заяв (зразок заяви наведено у додатку А).

Випусковою кафедрою, що забезпечує підготовку фахівців зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» ОР «Бакалавр», призначається науковий керівник кожному студенту. Обов'язки наукового керівника полягають у наступному:

- допомагати в роз'ясненні практичних аспектів і питань досліджень, проведених у роботі;

- направляти студентів, де це можливо, до відповідного джерела інформації;
- рекомендувати методологію, що відповідає дослідженню;
- допомагати в структуруванні й організації роботи;
- читати і рецензувати окремі матеріали роботи;
- допомагати студентам у плануванні здійснення проекту.

У задачі наукового керівника не входить організація підготовки роботи, планування часу студента або його стимулювання і створення позитивної мотивації. Ці задачі покладаються винятково на студента. Крім того, науковий керівник не обов'язково повинний бути експертом по обраній проблемі. Науковий керівник повинен забезпечувати коректне застосування студентом наукової методології до рішення проблеми.

По закінченні аналізу літературних джерел, що відносяться до об'єкта дослідження, студент надає науковому керівнику попередній звіт про хід дослідження, що включає основні характеристики роботи, календарний план дослідження. Форму проведення наукових консультацій, їх періодичність, механізм звітності студент визначає з науковим керівником безпосередньо.

Попереднє обстеження реального об'єкта й аналіз досвіду вирішення проблемної ситуації, що здійснено на попередньому етапі, дозволяють чітко сформулювати мету дослідження і визначити його завдання. Цей етап є найбільш критичним для вибору методів дослідження. Подальші дослідження надають можливість перейти до розробки теоретичних і прикладних результатів. На цьому етапі продовжується збір і аналіз емпіричних даних про конкретний практичний об'єкт дослідження.

На етапі аналізу результатів дослідження здійснюється впровадження результатів,

або оцінка можливості такого впровадження, аналіз ефективності і розробка практичних рекомендацій.

Наступною фазою проекту є підготовка письмового звіту дослідження, тобто власне бакалаврської роботи. Основна частина дослідження включає, як правило, три розділи: перший розділ – теоретичний (методологічний, концептуальний); другий – прикладний (інструментальний, модельний, аналітико-прикладний); третій – практичний (реалізаційний).

Наступним етапом виконання бакалаврської роботи є попереднє обговорення – публічне представлення результатів дослідження. Мета попереднього захисту – виявити проблемних студентів і уточнити структуру і характеристики роботи в остаточній редакції.

Попередній захист бакалаврської роботи відбувається на засіданні кафедри міжнародних економічних відносин. Комісію з передзахисту затверджує завідувач кафедри у складі не менше 3-х викладачів, які мають науковий ступінь та/або вчене звання і досвід керівництва бакалаврськими роботами. Очолоє комісію завідувач кафедри або його заступник, чи керівник проектної групи ОП. Дата попереднього захисту встановлюється завідувачем кафедри.

Метою попереднього захисту кваліфікаційної роботи здобувача є виявлення членами комісії рівня готовності роботи та ступеня її відповідності встановленим вимогам.

Для проведення попереднього захисту здобувач повинен надати завершену роботу в повному обсязі у друкованому вигляді, не переплетену в жорстку палітурку;

Під час розгляду кваліфікаційної роботи члени комісії: перевіряють структуру, зміст кваліфікаційної роботи (відповідність індивідуальному завданню), звертають увагу на її оформлення, відповідність вимогам до кваліфікаційних робіт.

Під час попереднього захисту члени комісії можуть надати здобувачу рекомендації щодо доопрацювання окремих розділів або кваліфікаційної роботи в цілому для підготовки її до захисту перед ЕК. Рішення комісії з передзахисту оформлюється відповідним протоколом, який підписується головою комісії з передзахисту. На підставі протоколу зазначеної комісії кафедра ухвалює рішенням про допуск або недопуск до захисту бакалаврської роботи перед ЕК і передає витяг з протоколу щодо такого рішення до деканату факультету не пізніше ніж за два тижні до початку роботи ЕК. У разі недопуску здобувача до захисту бакалаврської роботи кафедра визначає можливість її доопрацювання випускником у термін не пізніше ніж за п'ять робочих днів до початку роботи ЕК.

Наступний етап – перевірка роботи на плагіат.

Наступна фаза – захист наукової роботи, що складається з підготовки чистового варіанту, рецензування у наукового керівника, одержання допуску до захисту у завідувача кафедри, проходження зовнішнього рецензування і безпосередньо захисту наукової роботи.

Відкритий захист бакалаврської роботи відбувається на засіданні Екзаменаційної комісії і має характер наукової дискусії.

Підсумки захисту обговорюється на закритому засіданні членів екзаменаційної комісії, де й приймається рішення про оцінку бакалаврської роботи та присвоєння кваліфікаційного рівня здобувачам вищої освіти.

РОЗДІЛ 2. ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ

У роботі необхідно стисло, логічно й аргументовано представляти зміст і результати досліджень, уникати загальних слів, бездоказових тверджень, тавтології.

Кваліфікаційну роботу подають у виді спеціально підготовленого рукопису у твердому плетінні.

Наповнення бакалаврської роботи залежить від її теми й відображається у плані, розробленому здобувачем вищої освіти за участю наукового керівника. Відповідно до обраної теми здобувач вищої освіти самостійно або за рекомендацією наукового керівника повинен ознайомитися з відповідними нормативними документами, науковою та навчальною літературою та скласти проект плану, який обговорює та погоджує з науковим керівником.

Бакалаврська робота має таку структуру:

1. Титульний аркуш (*Додатки Б*);
2. Індивідуальне завдання (*Додаток В*);
3. Анотація роботи (українською і англійською мовами) (*Додаток Г*);
4. Відгук наукового керівника (*Додаток Г*);
5. ЗМІСТ (*Додаток Д*)
6. Основна частина, що складається зі вступу, розділів і підрозділів та висновків:
 - ВСТУП
 - РОЗДІЛ 1
 - РОЗДІЛ 2
 - РОЗДІЛ 3
 - ВИСНОВКИ
 - СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ
7. ДОДАТКИ
8. Короткий звіт подібності (результат перевірки кваліфікаційної роботи на ознаки академічного плагіату) (*Додаток Е*).

При підрахунку загального обсягу кваліфікаційної роботи не враховуються: індивідуальне завдання, анотація, відгук наукового керівника, зовнішня рецензія, додатки, короткий звіт подібності.

Рекомендований обсяг основного тексту бакалаврської роботи становить не більше 70 сторінок без додатків.

Титульний аркуш (входить до загального обсягу сторінок, але номер сторінки не ставиться). На титульному аркуші здобувач вказує тему бакалаврської роботи (яка повинна точно збігатися з назвою в наказі), своє прізвище, ім'я та по батькові, а також прізвище та ініціали наукового керівника. Здобувач, який виконав кваліфікаційну роботу, і науковий керівник ставлять свої підписи на титульному аркуші. На титульному аркуші кваліфікаційної роботи обов'язково мають бути вказані науковий ступінь (доктор або кандидат наук), учене звання (професор, доцент) та посада (професор кафедри, доцент) наукового керівника.

Індивідуальне завдання (не нумерується, не входить до загального обсягу сторінок). Індивідуальне завдання підписує науковий керівник і здобувач, візують завідувач кафедри та керівник проектної групи (гарант) відповідної освітньо-професійної програми. Під час оформлення кваліфікаційної роботи заповнене індивідуальне завдання розміщується після титульної сторінки.

Анотація (обсяг 300–500 слів, не нумерується, не входить до загального обсягу сторінок). Анотація подається українською та англійською мовами. Анотація призначена призначений для експрес-ознайомлення з бакалаврською роботою. Вона має бути стислою та достатньо інформативною (відомості про обсяг кваліфікаційної роботи, кількість розділів у її структурі, а також ілюстрацій, таблиць, додатків, джерел згідно із списком використаних джерел;

Текст анотації повинен відображати подану у кваліфікаційній роботі інформацію і, як правило, у такій послідовності:

- об'єкт дослідження або розроблення;
- предмет дослідження;
- мета та завдання;
- методи дослідження з визначенням отриманих за їх допомогою результатів.

Наприкінці тексту анотації визначають ключові слова бакалаврської роботи. Ключові слова подають у називному відмінку. Кількість ключових слів – від п'яти до семи.

Відгук наукового керівника (не нумерується, не входить до загального обсягу сторінок). Відгук наукового керівника на бакалаврську роботу являється стандартним уніфікованим бланком, який розробляється на кафедрі. Заповнення відгуку здійснюється науковим керівником після здачі студентом завершеної роботи на кафедру, під час її перевірки. Зміст відгуку повинен містити відомості щодо загального рівня виконання роботи, наявних помилок, поправки і зауваження. У відгуку наукового керівника обов'язковим є висновок про рекомендацію або не рекомендацію бакалаврської роботи до захисту.

Відгук вважається не дійсним, якщо на ньому не вказано прізвище, ім'я і по батькові наукового керівника та не поставлено особистий його підпис.

Зміст (входить до загального обсягу сторінок, але номер сторінки не ставиться) подають на початку бакалаврської роботи. Він містить найменування і номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів і пунктів (якщо вони мають заголовки), зокрема вступу, висновків до розділів, висновку, додатків, списку використаної літератури й ін. Заголовки змісту повинні точно повторювати заголовки в тексті. Приклад змісту наведено у додатку Д.

Перелік умовних позначок, символів, скорочень і термінів (Додаток Ж)

Якщо в науковій роботі вжита специфічна термінологія, а також використані маловідомі скорочення, нові символи, позначення і т.п., то їхній перелік може бути представлений у роботі у вигляді окремого списку, що розміщують перед вступом.

Перелік необхідно друкувати двома колонками, у яких ліворуч приводять, наприклад, скорочення, праворуч – їхню детальну розшифровку.

Якщо в науковій роботі спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення і т.п. повторюються менш трьох разів, перелік не складають, а їхню розшифровку приводять у тексті при першому згадуванні. Приклад переліку скорочень наведено у додатку Ж.

Вступ наукової роботи повинен розкривати сутність і стан науково-практичної задачі, її актуальність, науково-практична цінність, підстави і вихідні дані для розробки теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження. Приклад вступу представлено в додатку И. Висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним. Досить кількома реченнями висловити головне – сутність проблеми. У вступі повинні

бути сформульовані мета роботи та її задачі, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети, об'єкт і предмет дослідження, його методологічну основу, використані методи.

Вступ роботи розкриває сутність і її значимість, підстави і вихідні дані для розробки теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження.

Далі подають загальну характеристику бакалаврської роботи в рекомендованій нижче послідовності.

Актуальність теми. Шляхом критичного аналізу і порівняння з відомими рішеннями науково-практичної задачі визначаються актуальність і доцільність роботи для розвитку відповідної області економічної науки чи виробництва, що особливо мають значення для економіки України чи світу вцілому. Висвітлення актуальності не повинне бути багатослівним. Досить декількома пропозиціями висловити головне - сутність науково-практичної задачі. При аргументації актуальності доцільно використовувати цифровий матеріал - структурні й об'ємні показники, темпи росту.

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження в загальному випадку є розробка інструментарію вирішення визначеної проблемної ситуації.

Наприклад:

«розробка економіко-математичних моделей оптимізації експортної діяльності підприємства»;

«розробка механізму підвищення рівня економічної безпеки зовнішньоекономічних зв'язків на регіональному рівні».

Не слід формулювати мету як "Дослідження...", "Вивчення...", тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету.

Мета дослідження розкривається в задачах дослідження, що на теоретичному (методологічному, концептуальному), аналітико-прикладному (моделному, інструментальному) і практичному рівні розкривають її зміст. Задачі дослідження можна підрозділити на:

- аналітичні (проведення аналізу проблеми, відомих шляхів її дозволу, специфіки об'єкта і предмета дослідження і т.д.);
- методологічні (синтез теоретичного, науково-обґрунтованого підходу до дозволу проблемної ситуації, вираженого у виді авторського методу, методики, алгоритму, підходу або концепції, чи обґрунтування вибору запозиченої методології);
- прикладні (розробка моделей і модельних комплексів, методів аналізу і прийняття рішень, інструментів, методичних і практичних підходів до синтезу систем управління й управлінських рішень);
- організаційні (аналіз специфіки реального об'єкта і науково обґрунтованих рекомендацій з його модифікації з метою вирішення проблемної ситуації, наприклад, розробка організаційних схем процесів, організаційних структур керування, блок-схем інформаційного забезпечення і т.п.);
- практичні (проведення аналізу запропонованих прикладних конструкцій і інструментів, здійснення практичних розрахунків і емпіричних досліджень, опис впровадження результатів і т.д.);
- аналіз ефективності впровадження (можливого впровадження) результатів дослідження (аналіз корисності і ступені впровадження результатів бакалаврської роботи, огляд шляхів і алгоритмів застосування основних положень роботи, розрахунок і оцінка теоретичного і (чи) практичного ефекту від впровадження).

Об'єкт і предмет дослідження.

Обов'язковим елементом вступу кваліфікаційної роботи є визначення об'єкту і предмету дослідження.

Об'єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію, яку обрано для вивчення.

Наприклад:

«процеси управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства».

Предмет дослідження міститься в межах об'єкта, тобто представляє його структурну або функціональну складову.

Наприклад: «механізм оптимізації і стратегії підприємства».

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. Предмет дослідження визначає тему наукової роботи.

Методологія дослідження. У вступі обов'язково визначається методологічна основа дослідження подається перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої в роботі мети. Їхнє перерахування необхідно робити без відриву від змісту роботи, коротко і змістовно визначаючи, що саме досліджувалося тим чи іншим методом, і які з результатів дослідження при цьому отримані. Це дасть можливість переконатися в логічності і прийнятності вибору саме цих методів.

Практичне значення отриманих результатів міститься у кваліфікаційній роботі.

У бакалаврській роботі, що має теоретичне значення, необхідно представити зведення про наукове використання результатів досліджень чи рекомендації щодо їхнього використання, а в роботі, що має прикладне значення, зведення про практичне застосування отриманих результатів чи рекомендації щодо їхнього використання. Відзначаючи практичну цінність отриманих результатів, необхідно надавати інформацію щодо ступеня готовності до впровадження чи масштабам використання.

Інформаційна база дослідження відображає узагальнений перелік джерел інформації (праці вітчизняних та зарубіжних науковців і практиків, статистичні дані офіційних сайтів, звіти рейтингових агентств, фінансові звіти тощо).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Основна частина

Основна частина бакалаврської роботи складається з розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів. Кожен розділ починають з нової сторінки. Основному тексту кожного розділу може передувати передмова з коротким описом обраного напрямку й обґрунтуванням застосованих методів досліджень. Наприкінці кожного розділу формують висновки з коротким викладом приведених у розділі наукових і практичних результатів.

РОЗДІЛ 1 – теоретико-методичний (3 підрозділи бакалаврської роботи). У ньому здобувач демонструє свої науково-дослідницькі компетенції, розкриває сучасний стан наукової думки щодо проблем досліджуваної теми, аналізує різні теорії та концепції, проводить критичний огляд відповідних наукових джерел, висловлює й обґрунтовує авторську позицію, формулює проблемні питання.

Загальний обсяг цього розділу не повинен перевищувати 25-30% загального обсягу бакалаврської роботи.

РОЗДІЛ 2 – аналітико-дослідницький (3 підрозділи кваліфікаційної роботи). Розділ має бути максимально насичений фактологічною інформацією та її аналізом. Усі аналітичні розрахунки, таблиці, рисунки мають супроводжуватися тлумаченням і висновками, які дозволяють визначити сутність досліджуваних процесів, їх особливості, тенденції, вектори змін. Аналіз проблеми повинен здійснюватися з урахуванням чинників позитивного та негативного впливу. Важливе значення має правильне узагальнення накопиченого фактичного матеріалу, групування та оброблення даних, на основі яких проводиться кваліфікований аналіз, обґрунтовуються пропозиції.

При підготовці цього розділу рекомендовано використовувати економіко-математичні методи, програмні засоби для групування, розрахунків та аналізу. За результатами розрахунків і зроблені на цій основі висновки відповідальність несе здобувач – автор кваліфікаційної роботи.

Рекомендований обсяг РОЗДІЛУ 2 – у межах 25-35% від загального обсягу бакалаврської роботи.

РОЗДІЛ 3 – конструктивний (3 підрозділи кваліфікаційної роботи). Підготовка цього розділу передбачає демонстрацію здобувачем його творчо-комбінаторних здатностей. Конструктивний розділ має містити обґрунтовані пропозиції здобувача, спрямовані на досягнення мети дослідження. Пропоновані заходи повинні базуватися на результатах аналітичного та теоретико-методичного розділів бакалаврської роботи.

Рекомендований обсяг РОЗДІЛУ 3 – у межах 25-35% від загального обсягу бакалаврської роботи.

Однією з ознак високої якості бакалаврської роботи є економічне обґрунтування окупності або ж доцільності введення пропонованих автором заходів із застосуванням економіко-математичних методів та ЕОМ. Такі розрахунки як правило здійснюються у випадках коли базою написання бакалаврської роботи є конкретний суб'єкт господарювання. Опис таких пропозицій і обчислень може бути включений в структуру третього розділу, або ж виокремлений в розділ 4. Включення в бакалаврську роботу розділу 4 без відповідних розрахунків (на основі реальних задокументованих даних) є не прийнятним.

Висновки є завершальною частиною бакалаврської роботи. Вони містять стислий (потезовий) виклад основних результатів проведеної науково-дослідної роботи за обраною темою, які отримані під час аналізу оцінок та узагальнень, практичні рекомендації автора з вирішення поставлених у Вступі завдань, про доцільність їх упровадження, подальшого використання тощо. Обсяг висновків до 5 сторінок.

Список використаних джерел

Після висновку необхідно надати список літературних джерел, які використано під час проведення дослідження.

Список використаних джерел можна розміщати одним з наступних способів:

- у порядку згадування посилань у тексті (найбільш зручне для користування і рекомендоване при написанні робіт),
- за абеткою прізвищ перших авторів чи заголовків у хронологічному порядку

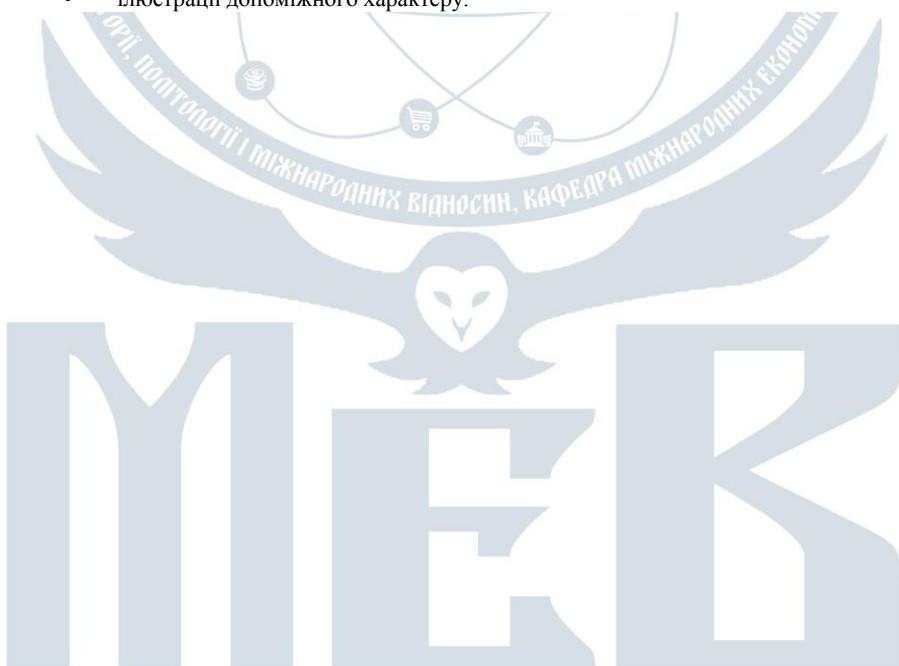
Бібліографічний опис джерел складають у відповідності діючим стандартам з бібліотечної і видавничої справи. Зокрема, необхідну інформацію можна одержати з наступних стандартів:

- ДСТ 7.1-84 «Бібліографічний опис документа. Загальні вимоги і правила складання»;
- ДСТУ 3582-97 «Інформація і документація. Скорочення слів в українській мові в бібліографічному описі. Загальні вимоги і правила»;
- ДСТ 7.12-93 «Бібліографічний запис. Скорочення слів російською мовою. Загальні вимоги і правила»;
- ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти в сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення».

Список використаних джерел - елемент бібліографічного апарату, котрий містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновків. Приклад оформлення літературних джерел наведено у *додатку К*.

Додатки. У додатки доцільно включати допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття роботи:

- проміжні доведення (можливо математичні формули і розрахунки);
- таблиці, блок-схеми допоміжних даних, що займають більш однієї сторінки;
- акти впровадження;
- ілюстрації допоміжного характеру.

РОЗДІЛ 3. ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ БАКАЛАВРСЬКИХ РОБІТ

Загалом бакалаврська робота виконується на аркушах білого паперу. Обсяг роботи у розмірі до 70-ти друківаних сторінок (формат А – 4, шрифт – 14 Times New Roman, інтервал – 1,5); Методичні рекомендації щодо оформлення структурних елементів бакалаврської роботи наведено в таблиці 1.

Таблиця 1.

Оформлення бакалаврської роботи

Елемент	Вимоги	Приклад оформлення (додаток методичних рекомендацій)
Розмір паперу	Формат – А4, орієнтація книжкова.	
Шрифт тексту основної частини роботи	Times New Roman, розмір кегля – 14, міжрядковий інтервал – 1,5; інтервали «До» і «Після» повинні складати 0; масштаб 100%, звичайний.	Додаток Л
Поля	Верхнє і нижнє, – 20 мм; ліве 25 мм; праве -15 мм абзацний відступ – 1,25.	
Нумерація сторінок	В правому верхньому куті. Шрифт номера сторінки Times New Roman, розмір кегля – 10. Нумерацію починають з вступу, з 3-ої сторінки (номер сторінки на титульному аркуші, завданні, рецензії, змісті не ставлять). Нумерацію подають арабськими цифрами без знака №.	-/-
Структурна частина	Кожну структурну частину бакалаврської роботи слід починати з нової сторінки.	-/-
Розділ	Розміщуються посередині рядка та друкуються великими напівжирними літерами без крапки в кінці, не підкреслюючи. Номер розділу ставиться після слова “РОЗДІЛ”, після номера крапка не ставиться, заголовок розділу друкуються з нового рядка.	
Заголовки пунктів	Друкуються з великої літери напівжирним шрифтом (не підкреслюючи) без крапки в кінці. Номер пункту включає номер розділу і порядковий номер пункту, які відокремлюються крапкою (1.1).	Додаток М
Заголовки з двох чи більше речень	Відокремлювати крапками.	
Абревіатури	В заголовках треба розшифровувати.	-/-
Рисунки (ілюстрації, схеми, графіки)	Подаються безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці. Нумерація рисунків у кожному з розділів або додатків має бути самостійною. Номер рисунка повинен складатися з номера розділу та порядкового номера рисунка, між якими ставиться крапка (Рис. 1.1). Підписи блоків схем необхідно викладати шрифтом – 12 (8-10 при значному об'ємі) Times New Roman, інтервал – 1,0 за вирівнюванням «по центру» і абзацом 0 мм., при чому інтервали «До» і «Після» повинні також складати 0.	Додаток Н
Таблиці	Таблиці повинні міститися після посилань на них у тексті. Примітки друкують під таблицею. Таблиці нумеруються послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) в межах розділу. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу та порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка (Таблиця 2.1).	

	<p>Кожна таблиця повинна мати назву, яка розміщується над таблицею та друкується симетрично до тексту. Назву і слово «Таблиця» слід починати з великої літери. Назва таблиці друкується жирним шрифтом.</p> <p>Текст таблиць необхідно викладати шрифтом – 12 (10 при значному об'ємі таблиці) Times New Roman, інтервал – 1,0 за вирівнюванням «по центру зліва» і абзацом 0 мм., при чому інтервали «До» і «Після» повинні також складати 0.</p> <p>Дані таблиці необхідно викладати шрифтом – 12 (10 при значному об'ємі таблиці) Times New Roman, інтервал – 1,0 за вирівнюванням «по центру клітинки» і абзацом 0 мм., при чому інтервали «До» і «Після» повинні також складати 0.</p>	
Формули	<p>У формулі пояснення значень символів і числових коефіцієнтів слід наводити безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони наведені у формулі. Значення кожного символу та числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починається зі слова «де» без двокрапки.</p> <p>Формули нумеруються послідовно в межах розділу. Номер формули повинен складатися з номера розділу та порядкового номера формули, між якими ставиться крапка (3.1).</p> <p>Набираються виключно через спеціалізовані формульні редактори. Шрифт 12 (10)</p>	
Додатки	<p>Кожний додаток слід починати з нової сторінки із зазначенням угорі сторінки справа слова «Додаток» і його позначенням.</p> <p>Додаткам дають заголовки, надруковані угорі малими літерами з першої великої симетрично стосовно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово "Додаток " і велика літера, що позначає додаток.</p> <p>Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, О, Ч, Ь, наприклад, додаток А, додаток Б і т.д. Єдиний додаток позначається як додаток А.</p> <p>Текст кожного додатка за потреби може бути поділений на розділи й підрозділи, пронумеровані у межах кожного додатка: перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад, А.2 - другий розділ додатка А; В.3.1 - підрозділ 3.1 додатка В.</p> <p>Ілюстрації, таблиці і формули, розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: рис. Д. 1.2 - другий рисунок першого розділу додатка Д); формула (А. 1) - перша формула додатка А.</p>	Додаток П

Як видно з таблиці 1. текст бакалаврської роботи необхідно викладати за вирівнюванням «по ширині» і абзацом 12,5 мм., при чому інтервали «До» і «Після» повинні складати 0. Поля тексту бакалаврської роботи визначаються таких розмірів: лівий - 25 мм, правий – 15 мм, верхній та нижній – 20 мм.

Налаштування параметрів і абзацних відступів сторінок подано в *додатку Л*

Окрім текстової частини бакалаврської роботи важливе місце в її оформленні займає виконання графічної частини роботи. Графічну частину бакалаврської роботи з складають аналітичні таблиці, діаграми, графіки, формули, малюнки та під малюнкові надписи, а також виноски (посилання на джерела літератури).

Взірці оформлення графічної частини бакалаврської роботи (таблиць, графіків, схем та діаграм, формул) наведено у *додатку Л*).

При оформленні графічної частини основну увагу слід звернути на правильність та її економічну грамотність. Таблиці мають бути не громіздкими, щоб читач міг легко усвідомити значення розміщення у них даних. Небажано наводити таблиці у формі

затвердженої статистичної звітності. Макети таблиць, діаграм, графіків розробляються студентами самостійно, виходячи із завдань найбільш наочного викладення цифрового матеріалу, який характеризує явища та процеси, що аналізуються.

Як правило, перед кожною таблицею роблять перехід до неї, тобто пропонують звернутися до її даних з метою підтвердження попередніх висновків, з'ясування певних тенденцій розвитку явища, поглиблення дослідження. Після кожної таблиці подають основні висновки, що ґрунтуються на приведених в ній цифрових даних. Ці висновки повинні обов'язково починатися словами: „Як свідчать дані таблиці ...”, „Виходячи з даних таблиці.” При цьому студенти викладають свій погляд, свою особисту думку чи іншого питання.

Кожна таблиця повинна мати номер і назву. Номер таблиці присвоюється у межах розділу, в правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначенням номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 2.5» (п'ята таблиця другого розділу).

Назву таблиці розміщують у наступному рядку, жирним шрифтом за вирівнювання «по центру» і не підкреслюють.

Заголовки граф необхідно викладати шрифтом – 12 (10 при значному об'ємі таблиці) Times New Roman, інтервал – 1,0 за вирівнюванням «по центру клітинки» і абзацом 0 мм., при чому інтервали «До» і «Після» повинні також складати 0. Графи таблиці повинні починатися з великих літер, підзаголовки – з маленьких (якщо вони складають одне речення із заголовком) і з великих (якщо вони є самостійними).

Текст таблиці необхідно викладати шрифтом – 12 (10 при значному об'ємі таблиці) Times New Roman, інтервал – 1,0 за вирівнюванням «по центру зліва» і абзацом 0 мм., при чому інтервали «До» і «Після» повинні також складати 0.

Дані таблиці необхідно викладати шрифтом – 12 (10 при значному об'ємі таблиці) Times New Roman, інтервал – 1,0 за вирівнюванням «по центру клітинки» і абзацом 0 мм., при чому інтервали «До» і «Після» повинні також складати 0.

При переносі частини таблиці на інший аркуш слово «Таблиця» і її номер вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть «продовження таблиці» і вказують номер таблиці, наприклад: «Продовження таблиці 2.5». Таблицю з великою кількістю граф можна ділити на частини і розміщувати одну частину під іншою в межах однієї сторінки.

Примітки до таблиць (як і до тексту), в яких вказують довідкові і пояснювальні дані, нумерують послідовно в межах однієї сторінки.

Якщо на одному аркуші є одна примітка, то її не нумерують і після слова «Примітка» ставлять крапку.

Якщо приміток на одному аркуші є кілька, то після слова «Примітки» ставлять двокрапку, наприклад:

Примітки:

1. ...
2. ...

Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу (за винятком ілюстрацій, поданих у додатках).

Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Номер і підпис ілюстрації вказують

напівжирним шрифтом за вирівнюванням «по ширині». Наприклад, **Рис. 1.1.** (перший рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією.

У бакалаврській роботі доцільно та бажано використовувати секторні, стовпчикові та інші діаграми, а також лінійні графіки, які більш виразно та чітко відбивають порівняльні характеристики, тенденції у розвитку та взаємопов'язаних показників.

При необхідності використовують формули, їх виділяють з тексту вільними рядками. Над і під кожною формулою потрібно залишити не менше одного вільного рядка. Якщо рівняння чи формула не вміщаються в одному рядку, їх слід перенести після знака рівності (=) або після інших розділових знаків (+, -, ×, ÷). Невеликі і нескладні формули, що не мають самостійного значення, вписують всередині рядків тексту.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів подають безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони наведені у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка, який починають зі слова «де» без двокрапки.

Нумерувати слід лише ті формули, на які є посилання у наступному тексті. Формули у бакалаврській роботі (якщо їх більше однієї) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Нумери формул пишуть біля правого поля аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: (2.3) (третя формула другого розділу).

На всі ілюстрації, формули та таблиці у роботі повинні бути посилання в тексті. Посилання на них вказують порядковим номером. Посилання на таблиці та ілюстрації не варто оформляти як самостійні фрази, в яких лише повторюється те, що міститься у підписі. У тому місці, де викладається матеріал, пов'язаний з таблицею чи ілюстрацією, на якому необхідно зосередити увагу читача, розміщують посилання у вигляді виразу у круглих дужках «(табл. 2.5)» або зворот типу: «... як це видно з рис. 1.1».

Наприклад,

- ілюстрації – «рис. 1.1»;
- «... у формулі 2.5»;
- «... в табл. 2.5».

У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації пишуть скорочено слово «дивись», наприклад: «(див. табл. 3.2)».

Список використаних джерел розміщують після висновків. У списку повинні наводитись лише ті джерела, які дійсно використовувалися автором при написанні бакалаврської роботи.

Перелік джерел бажано розміщувати в наступному порядку: спочатку законодавчі та нормативні документи, постанови уряду, укази Президента, далі авторів і заголовків у алфавітному порядку, в кінці, за наявності, іноземних авторів. При цьому спочатку вказується прізвище автора, його ініціали (якщо авторів більше трьох, вказується тільки назва книги), далі назва праці, її вид (підручник, навчальний посібник, словник тощо), місце видання, назва видавництва, рік видання.

Якщо йдеться про статтю у часописі, то схема запису така: автор, назва статті чи публікації, назва видання, рік, номер сторінки; для газети: автор, назва публікації, назва видання, дата виходу.

Слід наголосити, що назва джерел подається тією мовою, якою вони видані. Не потрібно перекладати їх на українську. Загальні правила оформлення списку використаних джерел подано в *додатку 3*

При написанні бакалаврської роботи студент повинен робити посилання на використані літературні джерела. Посилання робляться тоді, коли в тексті використовують цитати чи вислови, переповідається своїми словами думка того чи іншого автора, наводяться цифри і факти, використовуються таблиці або ілюстрації з певного джерела тощо. Вони дають необхідну інформацію щодо прочитованого матеріалу, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, а також дають змогу відшукати документи і перевірити їх достовірність.

Загальні вимоги до цитування:

- текст цитати береться в лапки і наводиться дослівно;
- цитування повинно бути повним (у випадку пропуску слів в цитаті ставляться три крапки), без перекручень думок автора;
- кожна цитата повинна мати посилання на джерело;
- при непряму цитуванні слід також посилатись на джерело, а думка автора повинна передаватись максимально точно.

Посилання в тексті бакалаврської роботи роблять згідно їх переліку у квадратних дужках, наприклад [2; 25], де перша цифра – номер джерела у списку використаних джерел, друга - сторінка, з якої взята цитата. Якщо посилання робиться лише на джерело (без використання цитати), - у квадратних дужках вказується тільки одна цифра, яка відображає порядковий номер джерела у списку використаних джерел, наприклад [25].

Посилатися слід на останнє видання публікації.

Посилаючись на джерело, слід мати на увазі, що кількість посилань має бути оптимальною, тобто не надто надмірною чи мізерною, Загальний обсяг огляду літератури не повинен перевищувати 20% обсягу основної частини бакалаврської роботи. Не рекомендується робити більше 2 посилань на сторінку, а також посилатися на одне джерело більше 3-х разів.

Такі посилання дають змогу відшукати документ і перевірити достовірність фактів про цитування документа, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту. Якщо використовуються відомості матеріалів з монографії з великою кількістю сторінок, тоді необхідно вказати номери сторінок, на які дано посилання.

РОЗДІЛ 4. ПОРЯДОК ПЕРЕВІРКИ БАКАЛАВРСЬКИХ РОБІТ НА ПЛАГІАТ

Бакалаврська робота підлягає перевірці на наявність ознак академічного плагіату за допомогою визначеного Університетом програмного продукту. У кваліфікаційній роботі не повинно бути будь-яких різновидів плагіату, зокрема:

- *привласнення авторства* – оголошення себе автором чужого оригінального наукового твору; видання під своїм ім'ям наукового твору, написаного з іншими особами без зазначення їх імен;
- *копіювання чужих матеріалів* у свою наукову роботу без внесення в запозичене жодних змін та без належного оформлення цитування;
- *представлення поєднання власних та запозичених аргументів* без належного цитування;
- *приховане некоректне запозичення* – включення у свою наукову роботу чужих матеріалів із внесенням незначних правок у скопійований матеріал (перемішування речень, зміна порядку слів у них та ін.) та без належного оформлення цитування;
- *самоплагіат* – багаторазова публікація одних і тих самих наукових результатів, отриманих автором самостійно;
- *парафрази* – переказ своїми словами чужих думок, ідей або тексту на основі заміни слів (знаків), фразеологічних зворотів або пропозицій при використанні будь-якої авторської наукової праці, збереженої на електронних або паперових носіях, у тому числі розміщеної в мережі Інтернет;
- *компіляція* – створення значного масиву тексту шляхом копіювання чужих матеріалів з різних джерел без самостійного поглибленого дослідження проблеми, без внесення в них правок, посилань на авторів та «маскування» шляхом написання перехідних речень між скопійованими частинами тексту.

Перевірку кваліфікаційної роботи на ознаки академічного плагіату здійснює науково-педагогічний працівник кафедри, який є відповідальним за проведення такої перевірки, та оформлює її результати за допомогою програмного продукту у формі короткого звіту подібності.

Виявлення факту академічного плагіату у кваліфікаційній роботі здійснюється на етапі їх подання на перевірку науковому керівникові.

Після комп'ютерної перевірки кваліфікаційна робота підлягає обговоренню на засіданні кафедри, рішення якої оформлюється відповідним протоколом. Після засідання науковий керівник складає довідку про результати перевірки, за своїм підписом та візою завідувача кафедри. Довідка враховується завідувачем випускової кафедри при прийнятті рішення щодо допуску до захисту роботи в Екзаменаційній комісії. У разі виявлення програмним продуктом у роботі більше ніж 50% запозиченої інформації без належного оформлення посилань робота за рішенням кафедри може бути відхилена без права подальшого розгляду.

РОЗДІЛ 5. ПОРЯДОК ЗАХИСТУ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ

Після попереднього захисту й усунення недоліків кваліфікаційна робота за тиждень до першого дня засідання ЕК подається на випускову кафедру для реєстрації. Здобувача не допускають до захисту, якщо на момент попереднього захисту кваліфікаційна робота не завершена, що підтверджує відгук наукового керівника.

До захисту бакалаврської роботи здобувач обговорює з науковим керівником тези виступу і готує відповіді на зауваження рецензента.

Доповідь повинна містити: обґрунтування актуальності теми, мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, методи, які були використані у ході дослідження, основні результати дослідження. Захист кваліфікаційної роботи здійснюється з використанням необхідного ілюстративного матеріалу, презентацій тощо. Кількість примірників ілюстративного матеріалу повинна відповідати кількісному складу ЕК. Під час захисту бакалаврської роботи студент зобов'язаний дати вичерпні відповіді на всі зауваження у відгуках та рецензіях, а також на запитання представників ЕК, які були поставлені у ході захисту. При оцінюванні захисту бакалаврської роботи ЕК бере до уваги такі показники:

- якість кваліфікаційної роботи загалом (творчий характер, вміння автора аналізувати теоретичний матеріал, обґрунтованість сформульованих практичних рекомендацій);
- самостійність у розробці проблеми;
- якість оформлення кваліфікаційної роботи (науковий стиль викладу, грамотність, бібліографія);
- рівень виступу студента (чіткість у формулюванні актуальності, мети і завдань роботи, вміння зробити правильні висновки, культура мовлення);
- відгук керівника і оцінку роботи рецензентом.

Захист кваліфікаційної роботи проводиться на відкритому засіданні екзаменаційної комісії.

Процедура захисту включає:

- доповідь студента про зміст роботи (10-12 хвилин);
- запитання до автора роботи;
- виступ рецензента або оголошення рецензії (у разі відсутності рецензента);
- відповіді студента на зауваження рецензента.

Доповідь рекомендується супроводжувати коментарем ілюстративних матеріалів або слайдів презентації.

Текст доповіді здобувача екзаменаційній комісії не надається.

Завершенням захисту є оголошення одним з членів ЕК результатів оцінки захисту бакалаврської роботи. У разі незадовільної оцінки здобувач відряховується з Університету з правом захисту кваліфікаційної роботи з урахуванням окремої процедури допуску.

РОЗДІЛ 6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Підсумкову оцінку захисту кваліфікаційної роботи визначає ЕК. Рішення комісії є остаточним.

Критерії оцінювання кваліфікаційних бакалаврських робіт

	Критерії оцінювання	Кількість балів (максимум)
Змістовні аспекти дослідження		
Вступ	Обґрунтування актуальності обраної теми, визначення мети та завдань її дослідження, визначення об'єкта, предмета, методів дослідження, аналіз останніх досліджень і публікацій, інформаційної бази дослідження та структури роботи.	0-5
Розділ 1: Теоретичний блок	Цінність теоретичних висновків. Рівень аналізу та повноти розгляду теоретичних концепцій. Якість аналізу літературних джерел. Достатність глибини теоретичних досліджень по темі.	0-10
Розділ 2: Аналітичний	Якість та глибина економічних досліджень із застосуванням аналітичних якісних та кількісних розрахунків, методів і засобів досліджень.	0-15
Розділ 3: Практично-рекомендаційний блок	Оцінка результатів досліджень. Обґрунтування напрямів удосконалення досліджуваної проблеми. Можливість впровадження результатів дослідження. Наявність альтернативних підходів до вирішення визначених проблем; рівень обґрунтування запропонованих рішень.	0-20
Висновки з дослідження	Чіткість та обґрунтованість висновків, їх практичне значення та можливості реалізації	0-10
Оформлення роботи	Розвиненість мови викладення роботи та її загальне оформлення, дотримання графіку виконання БР	0-10
Якість захисту результатів дослідження		
Роздатковий матеріал	Якість оформлення та ілюстрованість роздаткового матеріалу та презентації доповіді	0-5
Доповідь на захисті	Якість та ефективність представлення власних ідей та рекомендацій, результатів дослідження. Уміння стисло, послідовно та чітко викласти сутність і результати дослідження, застосовуючи сучасну економічну термінологію, уникаючи загальних слів. Високий рівень володіння культурою презентації	0-10
Відповіді на запитання та зауваження під час захисту	Конструктивні чіткі відповіді, аргументована власна наукова позиція, здатність захищати свої пропозиції, думки та погляди; загальний рівень підготовки студента. Обґрунтовані відповіді на зауваження ЕК	0-15
		до 100

Бакалаврська робота не допускається до захисту, якщо:

- попередня оцінка наукового керівника змістової частини дослідження складає менше 50 балів;
- робота представлена науковому керівникові на перевірку, плагіаризм, попередній захист або на будь-який подальший етап проходження з порушенням строків, встановлених регламентом;
- бакалаврська робота виконана не самостійно;
- структура та оформлення бакалаврської роботи не відповідає вимогам;
- бакалаврська робота не переплетена у тверду палітурку, недбало оформлена.

Рішення щодо підсумкової, диференційованої за чотирибальною шкалою, оцінки загального оцінювання кваліфікаційної бакалаврської роботи приймається більшістю голосів членів Екзаменаційної Комісії та визначається як сума обох складових оцінювання і фіксується у протоколі засідання відповідної комісії, її рішення є остаточним і оскарженню не підлягає. Повторний захист бакалаврської роботи з метою підвищення позитивної оцінки не дозволяється.

Переведення даних 4-бальної шкали в 100-бальну та шкалу ECTS здійснюється у такому порядку:

Шкала оцінювання:

університетська	національна		шкала ECTS
90-100	5	відмінно	A
80-89	4	добре	B
70-79			C
65-69			D
50-59	3	задовільно	E
35-59	2	незадовільно	FX
1-34			F

Основні умови одержання оцінки

Відмінно. Бакалаврська робота є бездоганною в усіх відношеннях, містить елементи новизни, має практичне значення, є конкретною та обґрунтованою, має оцінку реалізації запропонованих рішень та пропозицій, доповідь логічна і стисла, проголошена вільно, зі знанням справи, відгук і рецензія позитивні, відповіді на запитання членів ЕК правильні та стислі.

Студент, що претендує на **диплом з відзнакою**, зобов'язаний мати мінімум одну опубліковану наукову працю (тези, статтю).

Добре. Тема роботи розкрита, але мають місце окремі недоліки непринципового характеру: в теоретичній частині поверхнево зроблений аналіз літературних джерел, елементи новизни чітко не представлені, недостатньо використані інформаційні матеріали організації-замовника (бази практики), мають місце окремі зауваження в рецензії та відгуку, доповідь логічна, проголошена вільно, відповіді на запитання членів ЕК в основному правильні, оформлення роботи в межах вимог.

Задовільно. Тема бакалаврської роботи в основному розкрита, але мають місце недоліки змістовного характеру: нечітко сформульована мета роботи, теоретичний розділ має виражений компілятивний характер, наукова полеміка відсутня, в аналітичній частині є надлишок елементів описовості, добір інформаційних матеріалів (таблиці, графіки, схеми) не завжди обґрунтований, заходи і пропозиції, що містяться в третьому розділі, обґрунтовані непереконливо, рецензія і відгук містять окремі зауваження, доповідь прочитана за текстом, не всі відповіді на запитання членів ЕК правильні або повні. Є зауваження щодо оформлення дипломної роботи.

Незадовільно. Нечітко сформульована мета бакалаврської роботи. Розділи погано пов'язані між собою. Відсутній критичний огляд сучасних літературних джерел. Аналіз виконаний поверхнево, переважає описовість на шкоду системності та глибини. Пропоновані заходи випадкові, з аналізу не випливають, економічне обґрунтування неповне. Оформлення роботи далеке від зразкового. Ілюстрації до захисту відсутні. Відповіді на запитання членів ЕК неточні або неповні.

ДОДАТКИ

Додаток А**Взірець заяви на присвоєння теми бакалаврської роботи**

Завідувачу кафедри
міжнародних економічних відносин,
д.е.н., проф. Михайлишин Л.І.

студента групи МЕВз -41

Будняка Олега Олеговича

ЗАЯВА

Прошу Вашого дозволу на написання дипломної роботи за ОР «бакалавр» на
тему: «Сучасні моделі інноваційної політики країн світу» та призначити
науковим керівником к.е.н. Когут-Ференс О.І.

« »

20 р.

(дата)

(підпис)

ПОГОДЖЕНО:

Науковий керівник

(підпис)

к.е.н. Когут-Ференс О.І.

Завідувач кафедри
міжнародних економічних
відносин

(підпис)

д.е.н., проф. Михайлишин Л.І.

Додаток Б**Зразок оформлення титульної сторінки бакалаврської роботи**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
 «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА»
 ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ, ПОЛІТОЛОГІЇ І МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
 Кафедра міжнародних економічних відносин

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

Галузь знань

Спеціальність

Спеціалізація (за наявності)

Міжнародні економічні відносини

29 «Міжнародні відносини»

292 «Міжнародні економічні відносини»

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
 на тему:

Особливості функціонування офшорних зон в світовій економіці

Виконав студент групи
 МЕВ-51
 Ю.Й. Федик

Науковий керівник
 к.е.н. О. І. Когут-Ференс

Робота допущена до захисту
 перед екзаменаційною комісією
 з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК):
 «...» 2020 р.

Зав. кафедри
 _____ Л. І. Михайлишин

Івано-Франківськ – 2020 р.

Зразок оформлення завдання на бакалаврську роботу (зворот)

5. Перелік графічного матеріалу

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка

Студент

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Зразок оформлення анотації**АНОТАЦІЯ**

Бойко В.І. Трансформація системи управління персоналом на підприємствах з іноземним капіталом в Україні - Рукопис.

Дипломна робота на здобуття ступеня бакалавр за спеціальністю «Міжнародні економічні відносини» – Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника, Івано-Франківськ. – 2019 р.

Мета бакалаврської роботи полягає у дослідженні теоретико-методичних положень впровадження ефективної системи управління персоналом на підприємстві.

Завдання: 1) обґрунтувати теоретичні аспекти процесу управління персоналом підприємства; 2) визначити сутність і структуру системи управління персоналом; 3) охарактеризувати методичні засади забезпечення ефективного управління персоналом в організації; 4) провести дослідження особливостей побудови системи управління персоналом в ДП ВО «КАРПАТИ»; 5) дати оцінку позиціонування системи управління персоналом в стратегії розвитку ДП ВО «КАРПАТИ»; 6) запропонувати напрями оптимізації системи управління персоналом ДП ВО «Карпати» в контексті підвищення її ефективності;

Об'єктом дослідження є процес управління персоналом на ДП ВО «Карпати».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, науково-методичних положень і практичних рекомендацій щодо напрямів впровадження ефективної системи управління персоналом.

Методи дослідження. синтез, системного і структурного аналізу, логічного узагальнення, табличні методи, графічні методи, припущення, прогнозування, експертних оцінок.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в отриманні результатів, що стосуються теоретичних і практичних засад впровадження ефективної системи управління персоналом.

Практичне значення одержаних результатів. полягає в тому, що запропоновані в бакалаврській роботі напрями оптимізації системи управління персоналом ДП ВО «Карпати» в контексті підвищення її ефективності, можуть бути використані у практичній діяльності вітчизняних підприємств з метою підвищення їх конкурентоспроможності на глобальному ринку праці.

Ключові слова: менеджмент персоналу, кадрова політика, організаційна структура, мотивація персоналу, компетенції персоналу, інтелектуальний потенціал.

Додаток І

Зразок оформлення відгуку наукового керівника на бакалаврську роботу

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний Університет імені Василя Стефаника»
Кафедра міжнародних економічних відносин

ВІДГУК
на бакалаврську роботу

студента _____ Бурдейчука Юрія Васильовича _____
(прізвище, ім'я, по-батькові)

на тему: *Міжнародна торгівля ЄС та специфіка її впливу на економіку України*

Актуальність теми: *Сьогодні Європейський Союз вважається найбільш успішним регіональним інтеграційним утворенням та своєрідним зразком плюралізму та демократії на міжнародному рівні. Підписання і ратифікація Україною Угоди про Асоціацію визначила ЄС стратегічним партнером в сфері зовнішньої торгівлі. У зв'язку з цим набрали особливої актуальності питання щодо дослідження стану та перспектив розвитку міжнародних торговельних відносин між країнами ЄС.*

Самостійні розробки і пропозиції автора: *У роботі здійснено ґрунтовний аналіз особливостей розвитку її перспектив розвитку міжнародної торгівлі країн ЄС в сучасних умовах та визначено напрями оптимізації міжнародної торгівлі країн ЄС і України в контексті ефективного виконання Угоди про Асоціацію. Розроблено механізм реалізації державної фіскальної політики в сфері зовнішньоторговельного співробітництва ЄС і України та запропоновано напрями розвитку експортного маркетингу як напрямку популяризації виробників України на європейських ринках.*

Практичне значення роботи: *запропоновані в бакалаврській роботі напрями удосконалення механізмів реалізації державної фіскальної політики в сфері зовнішньоторговельного співробітництва ЄС і України можуть бути використані загальнодержавними і регіональними органами влади.*

Недоліки: *Істотних недоліків немає. Однак, у процесі дослідження доцільно було б більше уваги зосередити на особливостях формування зовнішньоторговельної діяльності суб'єктів ЗЕД України в дореволюційний період.*

Загальний висновок: *Бакалаврська робота виконана у відповідності до встановлених методичних вимог, містить дослідження актуальних теоретичних та практичних аспектів проблем міжнародної торгівлі ЄС та специфіки її впливу на економіку України, допускається до захисту в ЕК, заслуговує позитивної оцінки, а її автор – на присвоєння освітнього рівня «бакалавр» за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини»*

Науковий керівник: д.е.н., проф. Л.І. Михайлишин _____
(прізвище та ініціали) (підпис)

« _____ » _____ 2020 р.

Зразок оформлення змісту бакалаврської роботи

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ КРАЇН ЄС	7
1.1. Теоретичні засади та концептуальні основи формування міжнародної торгівлі країн в сучасних умовах	7
1.2. Організаційно-правові характеристики міжнародної торгівлі країн ЄС	15
1.3. Економічний механізм функціонування системи державного регулювання міжнародної торгівельної діяльності в ЄС	12
Висновки до розділу 1	24
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ Й ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ КРАЇН ЄС В СУЧАСНИХ УМОВАХ	26
2.1. Дослідження масштабів й динаміки розвитку міжнародної торгівлі країн ЄС в системі світової торгівлі	26
2.2. Аналіз географічної та товарної структур міжнародної торгівлі країн-учасників ЄС	28
2.3. Моніторинг ефективності зовнішньоторговельних відносин країн ЄС і України	38
Висновки до розділу2	45
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ КРАЇН ЄС І УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОНАННЯ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ	66
3.1. Можливості та загрози реалізації зовнішньоторговельних відносин ЄС і України	66
3.2. Пріоритетні напрями удосконалення механізмів реалізації державної фіскальної політики в сфері зовнішньоторговельного співробітництва ЄС і України	73
3.3. Експортний маркетинг як напрям популяризації виробників України на європейських ринках	83
Висновки до розділу 3	97
ВИСНОВКИ	99
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	102
ДОДАТКИ	

Додаток Е**Форма Звіту Подібності***Форма короткого звіту подібності***Короткий звіт**

Назва:

Автор:

Дата звіту:

2018-01-15 19:13:51

Коефіцієнт подібності № 1:

?

10,7%

Коефіцієнт подібності № 2:

?

4,3%

Довжина фрази для коефіцієнта подібності №

2:

?

25

Кількість слів:

22 632

Число знаків:

171 812

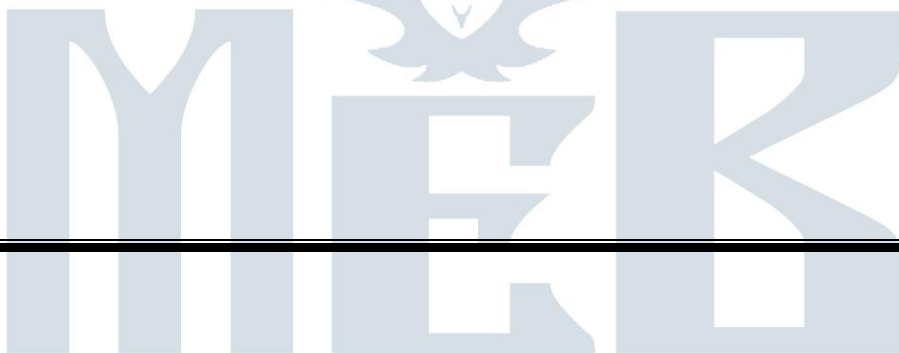
Адреси пропущені при перевірці:

Додаток Ж

Приклад переліку умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів в бакалаврській роботі

**ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І
ТЕРМІНІВ**

МКА	- міжнародний комерційний арбітраж
МКАС при МТП	- Міжнародний комерційний арбітражний суд при Міжнародній торговельній палаті
МКАС при ТППУ	- Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України
МПрП	- Міжнародне приватне право
МТП	- Міжнародна торговельна палата
РЕВ	- Рада економічної взаємодопомоги
ТППУ	- Торгово-промислова палата України
ЦПК	- України Цивільно-процесуальний кодекс України
ЮНСІТРАЛ	- Комісія Організації Об'єднаних Націй з права міжнародної торгівлі

Приклад написання вступу бакалаврської роботи

3

ВСТУП

Актуальність. Посилення просвропейського вектора економічного розвитку України, встановлює все нові і нові вимоги до умов формування, і рівня ефективності функціональних підсистем вітчизняних підприємств. Проте у множині потреб особливе місце займає система управління персоналом, адже від рівня її ефективності залежить не лише конкурентоспроможність підприємства на ринку, а й суспільний добробут в цілому. Якісні умови праці позитивно впливають на внутрідержавний ринок праці, стимулюють трудову відповідальність, стримують відтік висококваліфікованого персоналу та можуть суттєво обмежити міграційні процеси.

Ефективне управління персоналом підприємства полягає в організації його роботи таким чином, щоб конкурентні переваги персоналу органічно вписувалися в синергетичну єдність діяльності організації. Такий підхід набуває особливої значущості для вітчизняних підприємств, які виступають учасниками сучасних світогосподарських процесів і в значній мірі піддаються впливу міжнародної конкуренції. Зважаючи на те, що зміна економічних та правових умов господарювання не призвела до адекватної зміни в сфері управління персоналом, серед причин досить частих конфліктів та протиріч, що виникають між менеджерами з одного боку та персоналом – з іншого, найчастіше називають невідповідність рівня оплати праці виконуваній роботі. Для вітчизняних підприємств інколи стає закономірністю ситуація, коли їх персонал не в змозі реалізувати цілі та завдання підприємства в нових економічних умовах відповідно до глобалізаційних та інтеграційних тенденцій. Тому розробка методичних засад формування ефективної системи управління персоналом є актуальним завданням і має важливе наукове і практичне значення.

Серед вагомих наукових досліджень зарубіжних вчених у сфері управління персоналом підприємства можна назвати праці М. Армстронга, М. Беляцького, В. Весніна, М. Вітке, В. Врума, О. Єгоршина, А. Кітова, М. Лапіна, Д. Мак-Грегора, М. Мескона, М. Педлера, П. Сенге, Ф.-У. Тейлора, А. Файоля, Е. Шейна та інших.

Значний внесок у розробку сучасної теорії оцінки персоналу, проблем ефективного використання трудового потенціалу, мотивації трудової діяльності, підвищення продуктивності, результативності й ефективності управління зробили такі відомі українські вчені, як А. Акмасв, Л. Балабанова, Д. Богиня, Н. Борецька, В. Василенко, М. Ведерніков, М. Войнаренко, Н. Гавкалова, О. Грішнова, О. Денисюк, Б. Ігумнов, А. Колот, А. Кредісов, М. Мурашко, В. Нижник, В. Савельєва, Г. Савіна, О. Сардак, М. Семикіна, П. Ситник, А. Тельнов, О. Турецький, Б. Холод, Н. Хрущ, Л. Чорна, Г. Щокін та інші.

Проте, не зважаючи на велику кількість праць зазначеної тематики певне коло теоретико-практичних питань щодо впровадження системних заходів з підвищення ефективності управління персоналом, залишаються вивченими недостатньо. Актуальність зазначених питань, їх теоретична важливість і практична значущість обумовили вибір теми бакалаврської роботи, її мету, зміст та окреслили коло завдань дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою дипломної роботи є дослідження трансформаційних процесів системи управління персоналом на підприємствах з іноземним капіталом в Україні.

Відповідно до мети поставлено та вирішено такі завдання:

- обґрунтувати теоретичні аспекти процесу управління персоналом підприємства;
- визначити сутність і структуру системи управління персоналом;
- охарактеризувати методичні засади забезпечення ефективного управління персоналом в організації;
- провести дослідження особливостей побудови системи управління персоналом в ДП ВО «КАРПАТИ»;
- дати оцінку позиціонування системи управління персоналом в стратегії розвитку ДП ВО «КАРПАТИ»;
- запропонувати напрями оптимізації системи управління персоналом ДП ВО «Карпати» в контексті підвищення її ефективності;

Об'єктом дослідження є процес управління персоналом на ДП ВО «Карпати».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних і науково-методичних положень у сфері дослідження трансформацій системи управління персоналом на підприємствах.

Методи дослідження. Для вирішення вказаних завдань в бакалаврській роботі використані наступні методи: системного і структурного аналізу, які дозволили провести аналіз та дати оцінку ефективності системи управління персоналом на ДП ВО «Карпати»; логічного узагальнення - для вивчення теоретико-методичних основ управління персоналом на підприємствах в умовах ринку; припущення, експертних оцінок - для розробки пропозицій, щодо напрямів оптимізації системи управління персоналом ДП ВО «Карпати» в контексті підвищення її ефективності.

Практичне значення одержаних результатів. полягає в тому, що запропоновані в бакалаврській роботі напрями оптимізації системи управління персоналом ДП ВО «Карпати» в контексті підвищення її ефективності можуть бути використані у практичній діяльності вітчизняних підприємств з метою підвищення конкурентоспроможності національної економіки України на глобальному ринку праці.

Структура дипломної роботи. Бакалаврська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи налічує 68 сторінок. Робота містить 6 таблиць, 16 рисунків та 16 формул.

Додаток К

Приклади оформлення бібліографічного опису у списку джерел, який наводять у бакалаврських роботах відповідно до Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	1. Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с. 2. Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917-1920 рр.). Запоріжжя, 2017. 113 с. 3. Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на еміграції (1919-1993 рр.) : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с. 4. Вагіна О. М. Політична етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102с. 5. Верлос Н. В. Конституційне право зарубіжних країн : курс лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 145 с. 6. Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства: теорія і методологія : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 240 с. 7. Гурська Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 172 с. 8. Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с.
Два автори	1. Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с. 2. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с. 3. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с. 4. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с. 5. Горощкова Л. А., Волков В. П. Виробничий менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 131 с. 6. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.
Три автори	1. Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с. 2. Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. О. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 206 с. 3. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с. 4. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.
Чотири автори	1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с. 2. Бікулов Д. Т., Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с. 3. Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенок та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с. 4. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с. 5. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.
Автор(и) та редактор(и)/упорядники	1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с. 2. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пєпа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с. 3. Дахно І. І., Алієва-Барановська В.М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.
Без автора	1. 25 років економічному факультету: історія та сьогодення (1991-2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с.

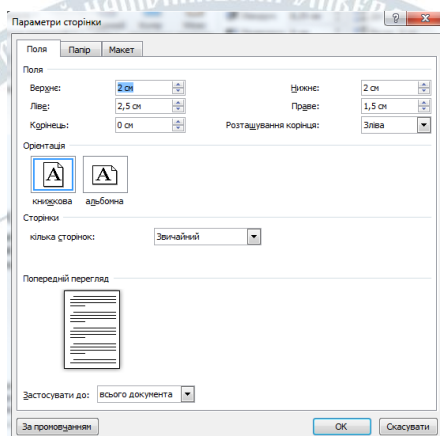
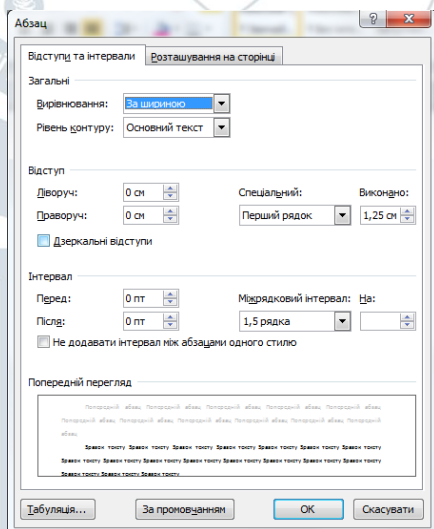
	<ol style="list-style-type: none"> 2. Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с. 3. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с. 4. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с. 5. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2017. 176 с. 6. Службове право: витоки, сучасність та перспективи розвитку / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Запоріжжя, 2017. 328 с. 7. Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія / за ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2016. 488 с. 8. Адміністративно-правова освіта у персоналіях : довід. / за заг. ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ : Ін Юре, 2015. 352 с. 9. Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 5-6 жовт. 2017 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 216 с. 10. Країни пострадянського простору: виклики модернізації : зб. наук. пр. / редкол.: П. М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всевітньої історії НАН України, 2016. 306 с. 11. Антологія української літературно-критичної думки першої половини XX століття / упоряд. В. Агєєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.
<p style="text-align: center;">Багатотомний документ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с. 2. Лодий П. Д. Сочинення : в 2 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. А. В. Синицьна. Киев ; Мелитополь : НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницького, 2015. Т. 1. 306 с. 3. Новикій О. М. Сочинення : в 4 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. Н. Г. Мозговая. Киев ; Мелитополь: НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницького, 2017. Т. 1. 382 с. 4. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с. 5. Кучерявенко Н. П. Курс податкового права : в 6 т. Харьков : Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с.
<p style="text-align: center;"><i>Матеріали конференцій, з'їздів</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини XX століття: порівняльно-правовий аналіз. Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133-136. 2. Андипєрова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134-137. 3. Кононенко Н. Методологія толерантності в системі суспільних відносин. Формування толерантного свідомості в суспільстві : матеріали VII міжнародного антитерорист. форуму (Братислава, 18 нояб. 2010 г.). Киев, 2011. С. 145-150. 4. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50-53. 5. Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук : матеріали III регіон. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 29 листоп. 2014 р. Запоріжжя, 2014. С. 211-212.
<p style="text-align: center;">Препринти</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1). 2. Шляєв Б. А., Воеводін В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков : ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. центр «Харьк. физ.-техн. ин-т»; ХФТИ2006-4).
<p style="text-align: center;">Законодавчі та</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.

нормативні документи	<p>2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22.</p> <p>3. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 48-49. Ст. 536.</p> <p>4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>5. Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. Офіційний вісник України. 2017. № 4. С. 530–543.</p> <p>6. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. Урядовий кур'єр. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10.</p> <p>7. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. Офіційний вісник України. 2017. № 20. С. 136–141.</p> <p>8. Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. Баланс-бюджет. 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15–16.</p>
Стандарти	<p>1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація).</p> <p>2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с.</p> <p>3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).</p>
Архівні документи	<p>1. Лист Голови Спілки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. ЦДАГО України (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71.</p> <p>2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. ЦДАВО України (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3.</p> <p>3. Наукове товариство ім. Шевченка. Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаніка НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.</p>
Каталоги	<p>1. Горничкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец. ботан. сад НАН Украины. Донецк : Лебедь, 2005. 228 с.</p> <p>2. Историко-правовая спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с.</p> <p>3. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.</p>
Бібліографічні показники	<p>1. Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с.</p> <p>2. Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10).</p> <p>3. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зупман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування).</p> <p>4. Лисодед О. В. Бібліографічний довідник з кримінології (1992-2002) / ред. О. Г. Кальман. Харків : Одисей, 2003. 128 с.</p> <p>5. Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські персональні бібліографічні показники (1856-2013). Київ : Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2015. 472 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).</p>
Дисертації	<p>1. Авдєєва О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII - початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук. : 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с.</p> <p>2. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження</p>

	статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с. 3. Вінченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.
Автореферати дисертацій	1. Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с. 2. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с. 3. Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.
Патенти	1. Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с. 2. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.
<i>Частина видання: книги</i>	1. Баймуратов М. А. Імплементация норм международного права и роль Конституционного Суда Украины в толковании международных договоров / М. А. Баймуратов, Михайло Баймуратов: право як буття вченого ; зб. наук. пр. до 55-річчя проф. М. О. Баймуратова / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. К., 2009. С. 477–493. 2. Гетьман А. П. Екологічна політика держави: конституційно-правовий аспект. Тридцять лет с экологическим правом : избранные труды. Харьков, 2013. С. 205–212. 3. Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ, 2009. С. 195–197. 4. Алексєєв В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в адміністративному управлінні в Україні. Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.
<i>Частина видання: довідкове видання</i>	1. Кучеренко І. М. Право державної власності. Великий енциклопедичний юридичний словник / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673. 2. Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. Адміністративне право України : словник термінів / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55. 3. Сірий М. І. Судова влада. Юридична енциклопедія. Київ, 2003. Т. 5. С. 699
Частина видання: продовжуваного видання	1. Коломоєць Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формування їх застосування. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46. 2. Левчук С. А., Хмельницький А. А. Дослідження статичного деформування складених циліндричних оболонок за допомогою матриць типу Гріна. Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 153–159. 3. Левчук С. А., Рак Л. О., Хмельницький А. А. Моделювання статичного деформування складеної конструкції з двох пластин за допомогою матриць типу Гріна. Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій. Дніпропетровськ, 2012. Вип. 19. С. 212–218. 4. Тарасов О. В. Міжнародна правосуб'єктність людини в практиці Нюрнберзького трибуналу. Проблеми законності. Харків, 2011. Вип. 115. С. 200–206.
Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)	1. Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. Часопис Київського університету права. 2007. № 4. С. 88–92. 2. Коломоєць Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: генеза і поняття. Право України. 2017. № 5. С. 71–79. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. Урядовий кур'єр. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5. 3. Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. Юридичний вісник України. 2017. 20-26 жовт. (№ 42). С. 14–15. 4. Bletska D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe ₂ : ab initio modeling and comparison with experiment. Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108.
Електронні	1. Влада очима історії : фотовиставка. URL:

<p>ресурси</p>	<p>http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>2. Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. Юридичний науковий електронний журнал. 2017. № 5. С. 115–118. URL: http://lsej.org.ua/5_2017/32.pdf.</p> <p>3. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. Запоріжжя, 2015. № 3. – С. 20–27. – URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhoviydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf. (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>4. Яцків Я. С., Малицький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років XX століття: період переходу до ринку. Наука та інновації. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14. DOI: https://doi.org/10.15407/scin12.06.006.</p>
-----------------------	---

Додаток Л**Налаштування параметрів сторінок тексту бакалаврської роботи****Налаштування абзацних відступів і міжрядкових інтервалів тексту бакалаврської роботи**

Зразок оформлення заголовків розділів і заголовків підпунктів розділів бакалаврської роботи

5

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ НА
МІЖНАРОДНИХ РИНКАХ

1.1. Сутнісно-концептуальні характеристики формування туристичного продукту на міжнародних ринках

Текст роботи відповідно до підпункту 1.1.

1.2. Сутність та економічний механізм формування конкурентоспроможності туристичного продукту на міжнародних ринках

Текст роботи відповідно до підпункту 1.2.

1.3. Система показників оцінки конкурентоспроможності туристичного продукту на міжнародних ринках

Текст роботи відповідно до підпункту 1.3.

Додаток Н

Зразки оформлення елементів графічної частини бакалаврської роботи

1. Взірець оформлення таблиць в бакалаврській роботі

Таблиця 2.4.

Міжнародні туристські прибуття, % [9]

Макрорегіон	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Світ	1.9	-3.9	6.5	4.6	4.7	4.6	4.2	4.4
Європейський	0,3	-5.1	3.1	6,4	3,9	4,8	2,4	4,9
Азіатсько-Тихоокеанський регіон	1,1	-1,6	13,2	6,2	7,1	6,9	5,8	5,0
Американський	2,7	-4,7	6,3	3,6	4,5	3,1	8,4	4,9
Африканський	2,9	4,6	9,3	-0,7	4,6	4,4	0,3	-2,9
Близько-Східний	20,0	-5,4	13,1	-9,6	2,2	-2,9	6,7	2,8

Джерело: International tourist arrivals, % [9]

2. Взірець оформлення графіків в бакалаврській роботі

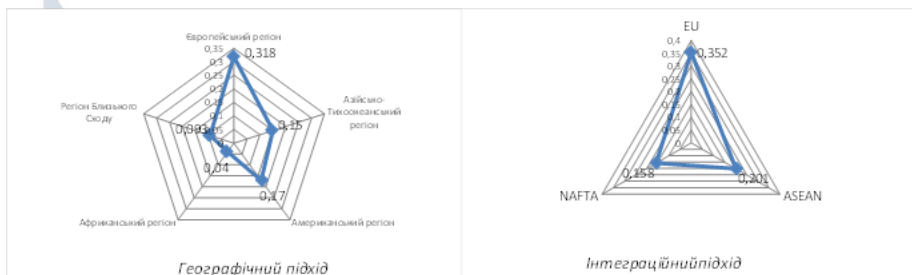

Рис. 2.3. Інтегральні оцінки міжнародної конкурентоспроможності туристичних регіонів світу в рамках географічного та інтеграційного підходів (2013 р.)

Побудовано автором на основі [94]

3. Взірець оформлення схем в бакалаврській роботі

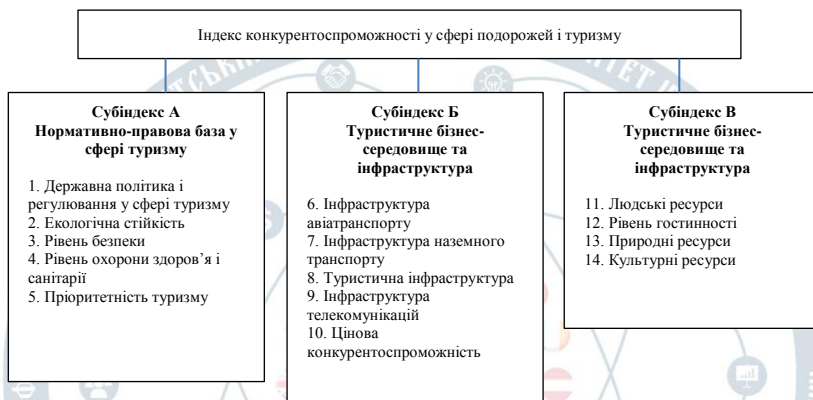

Рис. 2.4. Складові індексу конкурентоспроможності у сфері подорожей і туризму

Побудовано автором на основі [94]

4. Взірець оформлення діаграм в бакалаврській роботі

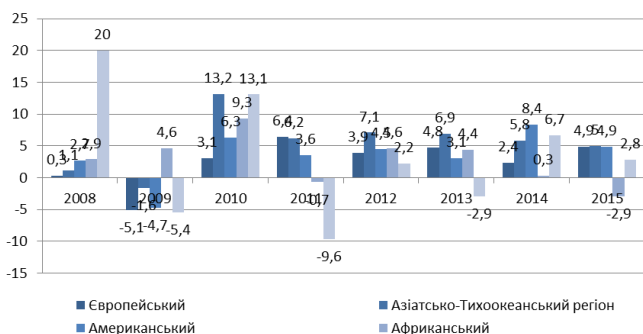

Рис. 2.6. Зміна міжнародних туристських прибуттів по туристським регіонам, 2008-2015 рр.,%

Джерело: Change in international tourist arrivals in tourist regions, 2008-2015, %

5. Взірець оформлення формул в бакалаврській роботі

Дослідницькі дані ранжують експерти (топ-менеджери, аналітики підприємств-лідерів в різних сферах економіки, які приймають важливі інвестиційні рішення) за шкалою від 1 до 7, а кількісні дані (отримані з різних доступних джерел, в т.ч. дані таких міжнародних організацій як ООН, ІАТА, ЮНВТО, ЮНЕСКО та ін.) так само ранжують від 1 до 7, але використовуючи формулу:

$$ІТК = 6 \times \left(\frac{V_c - V_{\min}}{V_{\max} - V_{\min}} \right) + 1 \quad (2.1)$$

де, ІТК – індекс туристичної конкурентоспроможності;

V_c – значення показника країни,

V_{\min} – мінімальне значення показника,

V_{\max} – максимальне значення показника.

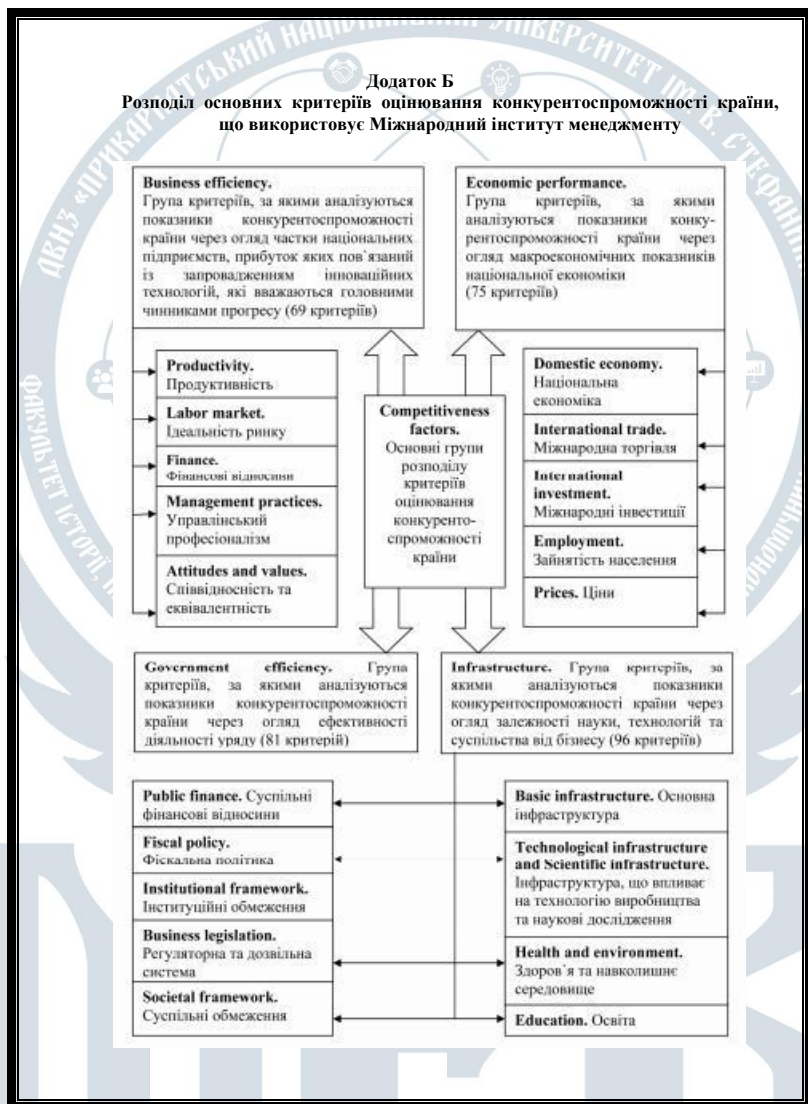

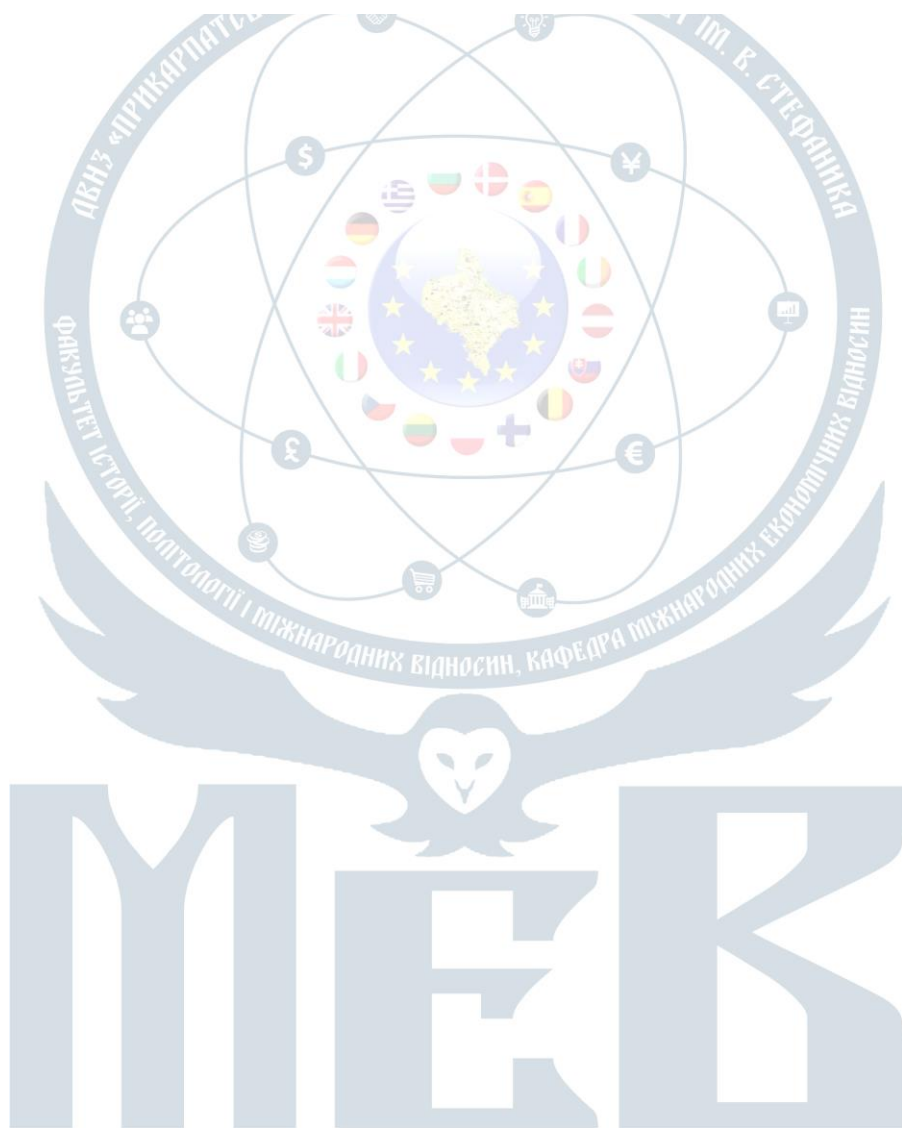
Додаток II

**Приклади оформлення додатків в бакалаврській роботі
(титольна сторінка додатків)**

Приклади оформлення додатків в бакалаврській роботі

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАНЯ

*Лілія Іванівна МИХАЙЛИШИН,
Юрій Іванович КОРОВЧУК*

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання бакалаврських робіт

для студентів спеціальності

292 «Міжнародні економічні відносини»

Комп'ютерна верстка:
Коровчук Ю.І.

Підписано до друку 29 серпня 2019 р.
Формат 60x84 ¹/₁₆. Гарнітура Times/
Папір офсетний. Друк на дублькаторі.
Умов. друк. арк. 3,8. Облік.-вид. арк. 3,3
Тираж 80 прим.

Друк: ПП «Таля»
77611, Івано-Франківська обл., Рожнятівський р-н, смт. Брошнів-Осада,
вул. Шкільна, 2
Тел.. (03474) 4-68-98
Код ЄДРПОУ: 20540365